

ISTORIJOS ŠALTINIŲ TYRIMAI

7

LIETUVOS ISTORIJOS INSTITUTAS

VILNIAUS UNIVERSITETAS

ISTORIJOS ŠALTINIŲ TYRIMAI

Sudarė
Artūras Dubonis

7

Lietuvos istorijos institutas
Vilnius, 2021

Knygos leidybą finansavo
LIETUVOS MOKSLO TARYBA PAGAL VALSTYBINĘ LITUANISTINIŲ TYRIMŲ
IR SKLAIDOS 2016–2024 METŲ PROGRAMĄ
Projekto finansavimo sutartis Nr. S-LIP-21-26

Redaktorių kolegija:

Darius Antanavičius
(*Lietuvos istorijos institutas*)

Darius Baronas
(*Lietuvos istorijos institutas*)

Zenonas Butkus
(*Vilniaus universitetas*)

Artūras Dubonis (pirmininkas)
(*Lietuvos istorijos institutas*)

Mathias Niendorf
(*Greifswaldo universitetas*)

Rimvydas Petrauskas
(*Vilniaus universitetas*)

Irena Valikonytė
(*Vilniaus universitetas*)

Visi leidinio straipsniai recenzuoti dviejų mokslininkų.

Leidinio bibliografinė informacija pateikiama Lietuvos nacionalinės Martyno Mažvydo bibliotekos Nacionalinės bibliografijos duomenų banke (NBDB).

ISSN 2029-0705

© Lietuvos istorijos institutas, 2021

© Straipsnių autoriai, 2021

TURINYS

<i>Artūras Dubonis</i>	
Pratarmė	7

Straipsniai

<i>Сергей Полехов</i>	
Как короновать великого князя? Из истории „коронационной бури“ (1429–1430) и инсигний, предназначавшихся для Витовта	9
How is a Grand Duke Crowned as King? From the History of the “Coronation Storm” (1429–1430) and the Insignia Intended for Vytautas. <i>Summary</i>	74

<i>Laimontas Karalius</i>	
„Popierinė“ valstybė: XVI a. pirmosios pusės Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės valdžios mikrofizika (vieno atvejo tyrimas)	75
The “Paper” State: Microphysics of the Government in the Grand Duchy of Lithuania in the First Half of the 16th Century (Case Study). <i>Summary</i>	111

<i>Darius Antanavičius</i>	
Nežinomas 1641 m. Lietuvos Metrikos knygų sąrašas	113
The Unknown 1641 List of Books of the Lithuanian Metrica. <i>Summary</i>	154

<i>Jonas Drungilas</i>	
Bilevičių genealoginė kronika (XV–XVII a. pirmoji pusė)	157
Bilevičius Genealogical Chronicle (15th–First Half of the 17th Centuries). <i>Summary</i>	205

<i>Tamara Bairašauskaitė</i>	
Privati korespondencija kaip bajorų šeimos istorijos šaltinis: Bialozorų, Končų ir Römerių atvejis (XIX a. 3–9 dešimt.)	207
Private Correspondence as a Source on the History of a Noble Family: The Case of the Białozor, Koncza and Römer Families (1820s–1880s). <i>Summary</i>	234

Lietuvos Metrikos tyrimų ir leidybos projektas Rusijoje

Андрей Бондаренко, Олег Хоруженко

Об издании метрики королевы Боны в Институте российской истории Российской академии наук	237
On the Publication of Queen Bona Sforza's <i>Metrica</i> by the Institute of Russian History of the Russian Academy of Sciences. <i>Summary</i>	252

Publikacija

Regina Laukaitytė

Kanauninko Povilo Dogelio dienoraščio fragmentas: 1946 m. rugsėjo 10–1947 m. balandžio 18 d.	253
---	-----

Recenzijos

<i>„Для лепшое твердості...“: пергаментныя дакументы перыяду Вялікага Княства Літоўскага з фондаў Нацыянальнага гістарычнага архіва Беларусі (1391–1566 гг.), уклад. Я. С. Глінскі, А. А. Жлутка, Д. В. Лісейчыкаў, Мінск: Беларусь, 2018. – 143 с.; [3] іл. (Александр Груша)</i>	309
<i>Стратегії та ритуали конфлікту: шляхетський соціум Волині зламу XVI і XVII ст. Джерела та інтерпретації, упорядник Н. П. Старченко; відп. ред. Г. В. Боряк, Київ: Інститут історії України НАНУ, 2020. – 615 с. (Світлана Блащук, Дмитрій Ващук)</i>	319
Santrumpos	323
Apie autorius	325
Autoriams	327
Guide for Authors	331

A U T O R I A M S

Istorijos šaltinių tyrimai – tęstinis leidinys, skirtas Lietuvos istorijos šaltinių nagrinėjimui pačiais įvairiausiais aspektais. Leidinyje skelbiami moksliniai straipsniai ir studijos, nedidelės apimties anksčiau neskelbti šaltiniai, šaltinių publikacijų ir svarbesnių istorinės tematikos knygų recenzijos ir anotacijos. Labai pageidautini istorijos pagalbinių disciplinų tyrimai ir studijos. Mus pirmiausia domina istorijos šaltiniai, tiesiogiai ar netiesiogiai susiję su Lietuvos Didžiąja Kunigaikštyste ir jos paveldu. Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės teritorija ir gyvavimo laikas nubrėžia pagrindinius, bet ne vienintelius erdvinius ir chronologinius orientyrus, padedančius apimti įvairialypius ir įvairiakalbius LDK šaltinius, galbūt geriausiai liudijančius savitą LDK civilizacinį modelį. Kita vertus, maloniai kviečiame į *Istorijos šaltinių tyrimus* rašyti ir vėlesnių laikų specialistus, kuriems rūpi XIX–XX a. šaltiniotyros ir archyvų likimo klausimai. Straipsnius galima teikti lietuvių, anglų, vokiečių, lenkų ir rusų kalbomis (kitais atvejais būtina iš anksto tartis su redakcijos pirmininku).

Redaktorių kolegija pripažįsta, kad šio leidinio autoriai neturėtų būti varžomi formalių reikalavimų dėl jų pasirinktos metodologijos, tematikos, individualaus stiliaus ar diskurso tipo. Vis dėlto privalu rašant straipsnį ar studiją suformuluoti tyrimo tikslą ir uždavinius, įvardyti objektą ir metodą, kurį taikant ir bus sprendžiama pasirinkta problema. Pageidautina, kad būtų atskleista, kiek ištirti nagrinėjami klausimai ir koks jų kontekstas, o straipsnio ar studijos pabaigoje pateikiamos išvados ir santrauka. Asmenvardžių ir vietovardžių rašyba paliekama artimesnė XIII–XIX a. šaltiniuose vartojamiems variantams, bet parašant lotyniškos abėcėlės raidėmis. Skliaustuose gali būti užrašoma sulietuvinta vardo forma. Jei asmenų ir vietų vardų rašyba lietuvinama laikantis nustatytų taisyklių, šalia skliaustuose rašoma ir originali, istorijos šaltinyje pateikiama vardo forma.

Tekstai ir jų priedai priimami tik elektroninio pavidalo (el. paštu ar asmeniškai įteikiant laikmeną; dėl išimčių būtina tartis su redakcijos pirmininku). Bylos rengiamos *Microsoft Word* aplinkoje. Tekstas rengiamas pagal lietuviškų rašmenų kodavimo standartus, kuriuos palaiko *Microsoft Office 2000* ir vėlesnės versijos (*Times New Roman* šriftu, 12 pt dydžiu ir 1,5 intervalu, naudoti tik du stiliai „Normal“ ir „Footnote Text“). Iliustracijos pateikiamos *tif.*, grafikai – *Corel Draw* formatu. Iliustracijos, lentelės, grafikai ir pan. pateikiami nespaltvoti.

Dėl spaudai teikiamo didesnio negu 1,5 autorinio lanko straipsnio ir daugiau negu 3 autorinių lankų (120 000 ženklų) studijos ar šaltinio publikavimo būtina iš anksto tartis su redakcinės kolegijos pirmininku dėl galimybės paskelbti tokios apimties darbą.

Spaudos leidinių ir archyvinės medžiagos pateikimo bendrieji principai

Bibliografija

1. Visų cituojamų spaudos leidinių metrika pateikiama originalo kalba, išskyrus šiuos dėmenis: skyrius, tomas, knyga, dalis, sąsiuvinis, numeris, puslapis, stulpelis. Išvardyti elementai, nesvarbu kokia kalba knyga publikuota, nurodomi įprastomis lietuviškomis santrumpomis. Svarbu: santrumpa „numeris“ rašoma mažąja raide (nr.).

2. Autorių vardai trumpinami.

3. Leidyklos nenurodomos.

4. Straipsnių pavadinimai rašomi stačiu šriftu ir suskliaudžiami lietuviškais kabutėmis („“), o leidinys nurodomas be jokių priedų „in“ ir pan.

5. Kai cituojamos kitos to paties autoriaus knygos ar straipsniai, visada kartojama asmens pavardė, o ne anonimiškas *idem* ir pan.

6. Kai cituojama kurio nors autoriaus viena knyga ar straipsnis kelis kartus, antrą kartą pavadinimas trumpinamas *op. cit.* (kursyvu).

7. Kai cituojamos kurio nors autoriaus kelios knygos ar straipsniai, antrą kartą cituojant pavadinimas trumpinamas iki 2–3 pirmųjų žodžių.

8. Serijos pavadinimas suskliaudžiamas lenktiniais skliaustais tarp knygos pavadinimo, parengėjų (jei yra) ir jos paskelbimo vietos.

Pavyzdžiai:

Г. Я. Голенченко, „Реестр книг Метрики Великого Княжества Литовского 1623 г.“, *Исследования по истории Литовской Метрики*, t. 2, Москва, 1989, p. 336–356.

A. S. Radziwiłł, *Memoriale rerum gestarum in Polonia 1632–1656*, opr. A. Przyboś i R. Żelewski, t. 3, Wrocław [etc.], 1972, p. 55–56.

Urządnicy centralni i dostojnicy Wielkiego Księstwa Litewskiego XIV–XVIII wieku, opr. H. Lulewicz i A. Rachuba (*Urządnicy dawnej Rzeczypospolitej XII–XVIII wieku*, t. 11), Kórnik, 1994, nr. 1135.

R. Landes, *Relics, Apocalypse and the Deceits of History: Ademar of Chabannes, 989–1034* (*Harvard historical studies*, t. 117), Cambridge, Ma., London, 1995.

Archyvinės medžiagos pateikimas nuorodose

1. Užsienio archyvų ir bibliotekų pavadinimai pirmą kartą nurodomi originalo kalba (pvz., Российский государственный архив древних актов, Archiwum Główne Akt Dawnych ir pan.).

2. Taip pat originalo kalba nurodomi centriniuose archyvuose esantys smulkesni archyvai (pvz., Archiwum Główne Akt Dawnych, Archiwum Radziwiłłów).

3. Tolesnis rankraščio lokalizavimas nurodomas lietuviškais atitikmenimis: f. – fondas (kolekcija; jei reikia); ap. – ap(y)rašas; kn. – knyga; t. – tomas; rankr. – rankraštis; b. – byla; nr. – numeris; dok. – dokumentas; l. – lapas; p. – puslapis (jei paginacija puslapiiais).

4. Jei nuorodos į tą patį archyvą kartojasi, pirmą kartą pacitavę archyvo pavadinimą visą, toliau jį trumpiname pagal pirmąsias raides, be to, kirilica rašomų archyvų pavadinimų santrumpas iš karto transliteruojame lotyniškomis raidėmis (pvz., Российский государственный архив древних актов [toliau – RGADA]).

5. Nurodant dar neskelbtas Lietuvos Metrikos knygas, pirmą kartą nurodoma tiksli lokalizacija Maskvos RGAD'e, bet pažymima, kad toliau trumpinama – LM, taip pat papildoma informacija apie naudojimąsi Lietuvos valstybės istorijos archyve saugomais mikrofilmais (pvz., Российский государственный архив древних актов, f. 389, ap. 1, d. 1–2 [toliau – LM; naudotasi LVIA saugomais mikrofilmais], kn. 100, l. 100).

Citatos pagrindiniame tekste ir nuorodose

a. Citatos pagrindiniame tekste

1. Pagrindiniame tekste kelių frazių ar neilgo sakinio citatos lietuvių kalba pateikiamos tradiciškai – stačiu šriftu suskliaustos lietuviškomis kabutėmis („“).

2. Pagrindiniame tekste kelių frazių ar neilgo sakinio citatos visomis užsienio kalbomis kursyvinamos be kabučių.

3. Cituojama specifinė sąvoka ar terminas užsienio kalba taip pat spausdinamas kursyvu be kabučių.

4. Prireikus pagrindiniame tekste pacituoti didesnę ištrauką, tokios citatos ir lietuvių, ir užsienio kalbomis pateikiamos atskira pastraipa, sumažinus šrifto dydį iki 10 punktų, tekstą spausdinant stačiu šriftu ir atitraukus nuo pagrindinio teksto mažais tarpeliais.

b. Citatos nuorodose

Nuorodose visos citatos ir lietuvių, ir užsienio kalbomis suskliaudžiamos lietuviškomis kabutėmis, o šriftas paliekamas status.

Cituojant nuorodose visa medžiaga pateikiama tokia tvarka:

1. Pirmiausia nurodomas spaudos leidinio arba archyvo (bibliotekos) pavadinimas ir visi kiti dokumento lokalizacijos elementai.

2. Prieš citatą dedamas dvitaškis.

3. Pati citata spausdinama stačiu šriftu ir suskliaudžiama lietuviškomis kabutėmis.

4. Prireikus skliausteliuose apibūdinamas cituojamas dokumentas.

Pavyzdys:

1 *Acta nuntiaturae Polonae. Tomus IX. Vincentius Lauro (1572–1578). Volumen 2 (I IX 1574–30 VI 1575)* [toliau– ANP, t. 9, kn. 2], ed. M. Korolko et L. Olech, Romae, 1999, nr. 170, p. 14: „In quel tempo io feci già il processo in Cracovia con haver ricevuta da lui professione dela fede, ma non si mandò a Roma cosa veruna, perchè il padre dei questi Signori, il quale è morto, fu già Palatino di Vilna, et tanto favorevole ala secta Calviniana, che con l’autorità sua fu potissima cagione di infettare tutta quella provincia, et in mezzo del cortile dela sua casa in Vilna fece un tempio per gli heretici, dove è sepolto con la moglie; il qual tempio è la principal Sinagoga degli heretici” (1574 m. spalio 6 d. V. Lauro laiškas Komo kardinolui T. Gallio).

Visus *Istorijos šaltinių tyrimams* pateikiamus straipsnius, studijas ir šaltinių publikacijas anonimiškai recenzuoja du recenzentai. Autoriai su recenzijomis supažindinami tik tais atvejais, kai tekstai įvertinti kaip taisytini ir recenzentų pastabos pravarčios korekcijoms atlikti. Redaktorių kolegija neįsipareigoja teikti paaiškinimų atmestų tekstų autoriams. Maksimalus terminas, per kurį redaktorių kolegija priima sprendimą dėl spaudai pateiktos publikacijos, – 4 mėnesiai. Šis terminas tiesiogiai nesisieja su eventualaus publikavimo laiku. Galutinį teksto variantą autorius turi patvirtinti ir autorizuoti paprastu ar elektroniniu parašu. Dėl iškilusių kokių nors neaiškumų ar klausimų prašome kreiptis į redakcinės kolegijos pirmininką.

Redaktorių kolegijos adresas:

Lietuvos istorijos institutas

Tilto g. 17, LT-01101 Vilnius,

Lietuva

El. paštas: arturas.dubonis@istorija.lt